

Milyen az ideális könyvtár?

A könyvtárak számos típusának más-más a célja, funkciója, feladata, használói köre, ezért az ideális könyvtár minden típusban mást jelent.

Könyvtárat építeni ma, amikor a könyvtárak megszűnésével fenyegetnek, egészen mást jelent, mint az internet előtti korszakban.

A könyvtár a szemünk előtt változott nyilvános közös téré, ahová bárki bemehet, a hallgatók, a nem tanulók, a hajléktalanok és a többiek. A könyvtár a letéteményese annak a gondolatnak, hogy a világ megismerhető, a világban rend van. Ugyanakkor a könyvtár mára médiummá is vált, vagy inkább multimédiává, hiszen megtalálható benne minden: tv, internet, közös emlékezet, újságok, hírek, aktualitások, a dokumentumokban hordozott ismeret, élmény, élvezet.

A könyvtár a tanulás, az elmélyült munka, az információforrások, a találkozások, a nyitott ajtók és a nyitott szolgáltatások színtere.

Valamennyi modern könyvtár változatlanul képes a klasszikus könyvtári feladatok ellátására, ugyanakkor meg is kell ehhez változnia: könyvtári, technikai, társadalmi és építészeti szempontból egyidejűleg.

A könyvtári szerepek közül nagyon fontos, hogy a könyvtár találkozások színtere. Nyitott tér, amelyben a használók nemcsak az információkkal találkoznak, hanem más emberekkel is. Mit jelent ez? A könyvtárnak kellemes környezetet kell nyújtania nemcsak az egyéni, hanem a csoportos tanulás-hoz, a gyerekeknek, a beszélgetésekhez, tehát a legkülönbözőbb igényeknek megfelelően. Éppen ezért fontos része a könyvtárnak a fogadó, bevezető övezet. Számptalan kiegészítő vagy kísérő tevékenység tartozhat ide, az általános tájékoztató információktól kezdve a higiéniai komfortig, a beléptető rendszeren keresztül a ruhatárig, italautomatáig vagy büféig minden, ami megelőzi a belépést a szigorúan vett könyvtári terekbe, öveze-

tekbe. Folytatható itt még nem profilidegen kereskedelmi tevékenység is, kiadványok értékesítése, könyvesbolt, antikvárium vagy könyvtári tevékenységhez kapcsolódó ajándékok forgalmazása. Itt lehet elhelyezni a beiratkozás, kölcsönzés, visszavétel adminisztrációját. Végül teret adhat ez az övezet konferenciáknak, kiállításoknak, vitrineknek, klubtermeknek, tanfolyamoknak, számtalan összejövételnek. A külföldi könyvtári gyakorlatban ez a sokfunkciós fogadó vagy bevezető övezet közismert, elfogadott és elismert része a könyvtárnak, a csehországi gyakorlatban azonban csak részben.

A könyvtár a tanulás és az elmélyült munka színtere, amely jól szervezett állománnyal társul, áttekinthető és könnyen kezelhető tárolási, raktározási tereket feltételez. A helyiségek világosak, természetes és mesterséges fényvel szabályozhatók, technikailag felszereltek, nyitottak az új technológiák használatára (pl. notebook). A tanulásra szánt tereket lehetőleg el kell különíteni a nagy olvasóteremtől, az állományok közeléből. Lehetőséget kell teremteni egyéni, csoportos és speciális tanulmányok folytatásához. Helyszín lehet ezekhez terasz vagy átriumos övezet is, ahol akár a szabad ég alatt is tevékenykedhetnek az érintettek. Szükségesek ugyanakkor kicsi sarkok a pihenéshez, elvonuláshoz vagy csöndes beszélgetéshez.

A saját állományhoz kapcsolódó katalógusinformációk, számítógépek hálózák be a könyvtár tereit. A tájékoztató, referenzszolgáltatásokhoz megfelelő terek szükségesek. Elegendő számítógépes munkaállomás nélkülözhetetlen feltétel.

Minden könyvtári építkezés bizonyos szempontból szimbolikus értelmet is kap. Az új könyvtár építésekor messzire előre kell tekintenünk, rendkívül előrelátónak kell lennünk. Minden tevékenységet, részletet felül kell bírálni, a szakmai feladatokat újra kell gondolni, mert rövid időn belül megváltozhatnak, átalakulhatnak. A tervezésben mindent számításba kell venni: mekkora lesz a könyvtár,

hány használó számára készül, mekkora tereket, milyen olvasótermeket igényel stb.

Ha a szakmai tervek, az elképzelés készen van, áttérhetünk az építési tervre. Ez a két tervezés a megvalósítás szempontjából döntő fontosságú. Fontos, hogy az építési terveket független szakemberek véleményezzék.

Milyennek kell lennie az ideális könyvtárnak? Vonzónak, csábítónak és professzionálisnak a használó felől, ugyanakkor kényelmesnek a könyvtárosok számára is. Legyen külsőleg és belülről is működőképes, az állományhoz alkalmazkodó, terei legyenek megközelíthetőek, hozzáférhetőek a használók számára.

A könyvtár legyen technikailag és ergonómiailag jól működő komplexum. A tervezés folyamán a sokféle építési szempontot és a számos feltételt fontos összehangolniuk a különböző szakembereknek, hogy az épület építészeti, statikailag, fűtés- és világítástechnikailag, gépészetileg, légtechnikailag, árnyékolástechnikában stb. megfelelően egységes és harmonizáló, ugyanakkor takarékos és gazdaságos legyen.

Fontos szempont az útvonalak kialakítása, a kereszteződések, ütközések elkerülése, azaz a használók, a dolgozók és a dokumentumok útvonalainak és tereinek elhatárolása egymástól. Fontos az övezetek kialakítása: csöndes, félcsöndes és hangos övezetekre való szétbontása és ezek elkülönítése. Figyelni kell a vertikális mozgás megfelelő támogatására, a liftek, lépcsők kialakításá-

ra). A tervezésnél figyelembe kell venni a közvetlen környezetet: épületeket, utcákat, környező fákat, természeti környezetet stb.). A hasznos falfelületeket 30%-nál nagyobb mértékben ne hagyjuk fölszabdalni, megtörni. A folyosók, mellékhelyiségek kialakítása legyen racionális, ne legyen túl messze a munkaterületektől. A közkönyvtárban praktikus a gyermek és felnőtt részek elkülönítése, de közös vagy átmeneti területek kialakítása is hasznos lehet.

A változások miatt fontos szempont a tervezésben a flexibilitás, a rugalmasság, az átalakíthatóság. A belső kialakításban ez mozgatható (guruló) polcokat jelent, a technikai változások terén előre vetíti a kábelek, számítógépek kényelmes és rugalmas átszervezettségét, illetve a drót nélküli világot.

A könyvtár belső kialakításának ugyanakkor hosszú életűnek, tartósnak, teherbírónak kell lennie. A megoldások legyenek energetikailag takarékosak, az épület minden szempontból könnyen tisztán tartható, és összességében esztétikus.

A tervezés működőképességének alapja a beruházó–használó–tervező–kivitelező folyamatos párbeszéde. Ezek közül kulcsszerepük van a használóknak és a tervezőknek. Használóknak természetesen az olvasókat, látogatókat és a könyvtárosokat kell érteni, hiszen ők fogják leginkább élvezni és értékelni az építészeti megvalósított ideát.

/KURKA, Ladislav: Ideální knihovna. = ITlib, 4. sz. 2006. p. 52–57./

(Prókai Margit)